Передмова

Наш край береже та передає з покоління в покоління багато незвичайних історій: про чудовиськ, які жили у колодязях, про білих оленів, про королеву змій, про драконів і те, як на них полювали та знищували, про вигнання шведських солдатів із Бреґенцервальду, про порив вітру, який відіграв важливу роль в історії та призвів до заснування міста Клостернойбурґа на Дунаї. У всіх федеральних землях Австрії побутують давні легенди про неймовірні події.

Частина австрійських легенд виникла у самій Австрії, а решта є мандрівними переказами. Наприклад, мишоловця можна зустріти не лише в Гамельні, а й у Корнойбурзі поблизу Відня. Там його скульптура височіє над колодязем, що розташований перед старою ратушею. Історія про «любого Авґустина» виникла за чотири роки до того, як вибухнула епідемія чуми у Швабії. Звідти придворний проповідник Абрахам а Санта-Клара (1644–1709) приніс цей міф у Відень.

У XIV столітті легенди (німецькою вони звучать як «Sage»; це слово походить від старонім. «saga» та середньоверхньонім. «sage» й означає «розмова, вислів») тлумачили як «незасвідчені розповіді про минуле». Втім, лише у XVIII та XIX столітті (брати Ґрімм) це поняття набуло популярності. Легенди, як і казки, розповідали в душевному товаристві, проте, на відміну від казок, у них вартувало вірити. Оповідач міг бути свідком подій, а інформацію про місце, час дії та імена з усією серйозністю передавали з покоління в покоління. Натомість у казці точних вказівок немає, тут обмежуються лише неоднозначним: «Давним-давно…» Казки переважно мають щасливий фінал: «І якщо вони не померли, то живуть і донині». У легендах кінцівка здебільшого сумна або моралізаторська.

Брати Ґрімм видали «Німецькі легенди» у 1816 році. Деякі з них, які здаються «народними», насправді літературний продукт початку XIX століття. Важливу збірку «Народні міфи і звичаї в Австрії: праця про німецьку міфологію, фольклор і звичаї» уклав Теодор Верналекен. Вона побачила світ у 1859 році у Відні. В передмові автор зазначає:

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

«Зараз саме час вдумливо зібрати залишки легенд із Австрії, Богемії, Моравії та австрійської Шлезії. Укладаючи цю першу збірку, я вважав за потрібне наразі відмовитися від історичних легенд і зосередитися на тих залишках міфології, які найчастіше потрапляють у непам'ять».

Усі федеральні землі та регіони Австрії мають власні перекази, які передають поколіннями та живуть і нині. Бездонною є скарбниця історій, котрі зображують відомі місця й особистостей, демонструють спосіб мислення і побут наших предків, захопливо оповідають про те, що відбувалося на наших землях у попередні століття.

Віденський митець, художник-ілюстратор Крістоф Родлер, якому належить добірка пропонованих у цій збірці текстів, збагатив історії, які передали нам предки, палітрою кольорів свого художнього світу. Завдяки його праці ми маємо можливість на коротку мить зазирнути у світ австрійських легенд. У цьому багато ілюстрованому виданні ми пропонуємо українським читачам добірку найвідоміших австрійських міфів.

Австрійське бюро кооперації у Львові дякує перекладачам із Львівського національного університету імені Івана Франка та чернівецькому видавництву «Книги–ХХІ» за чудову роботу.

Долучайтеся до нашої легендарної мандрівки-відкриття й пориньте у світ австрійських легенд!

Андреас Веннінґер,
Австрійське бюро кооперації у Львові

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

Бурґенланд

Озеро Нойзідлер

У Бурґенланді, там, де сьогодні аж до Угорщини простягається озеро Нойзідлер, раніше було багато сіл і родючих полів. Стояло спекотне літо, коли один старий подорожній зі сходу прибув у ті місця. Повільно йшов він по сухій траві й шукав на горизонті хоч якийсь натяк на джерело чи колодязь, однак усе дарма. Зрештою повернув до самотнього дерева і приліг утомлено в його затінку. Чоловік важко дихав, у роті йому все пересохло від спраги, так що ледь міг ковтати.

Аж раптом старий почув голоси, а коли роздивився, то побачив двох молодих хлопців, які несли воду й ішли до дерева. Коли ті підійшли, він почав благати про ковток води. Ті ж не відали, що таке співчуття, і були жорстокими. Вони штовхнули глеки, котрі поставили поруч, і вода з них умить вилилась у пересохлий ґрунт. Після того вони ще й насміхалися зі старого: «Та радше ця вода перетвориться в озеро і нас усіх поглине, ніж ти хоча б краплину вип'єш».

Старий онімів від такої бездушності. Він встав, сповнений гідності, зміряв обох палким поглядом і продовжив свій шлях у післяобідній спеці. Незабаром його обриси зникли у мерехтливому повітрі. Тієї ж ночі шалена маса води вирвалася з-під землі, а брудні потоки залили поля та села. Лихо трапилося так швидко, що ні люди, ні худоба не вціліли.

Наступного ранку зійшло сонце і так яскраво освітило озеро, що з одного берега ледь можна було побачити протилежний. Так один поганий учинок спричинив прокляття і загибель багатьох.

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

Чортовий камінь

У діброві біля підніжжя гори Шайбенберґ під Санкт-Йорґеном жив колись самотній чорт. За те, що він збився з правильного шляху, його прогнали з пекла, і він мусив собі якось давати раду на землі. Все, що він мав, – це кульгава корова і сліпа гуска, з якими разом мешкав під кам'яною брилою, котру пізніше назвали Чортовим каменем.

Щовечора чорт залізав на брилу та криком і гучним ляскотом батога кликав свою домашню худобу додому. Батогом йому слугувала змія довжиною у три сажні. Дикі вигуки та ляскіт часами лякали худобу місцевих мешканців, яка поверталася додому, настільки, що деякі корови переставали доїтися. Тому люди страшенно сердилися і казали: «А щоб того чорта чорт забрав!» Однак ніхто не знав, як їм позбутися чорта.

Одного разу, коли декілька селян поважного віку зібралися в корчмі й від нічого робити заговорили про порушника спокою в селі, до них підійшов чужинець і сів утомлено за стіл для жебраків.

– Звідки йдеш, брате? – запитав його бургомістр, який був посеред інших.

– Із далеких країв, – відповів чоловік. – Молодим хлопцем пішов я на пошуки пригод до цісарського війська на війну супроти турків. Там потрапив у полон і багато років відбув у неволі веслувальником, прикутим до галер. Коли зістарівся і сили полишили мене, мені подарували свободу.

– І чим ти тепер хочеш зайнятися? – запитали його селяни.

– На свою батьківщину, Швабію, я не хочу, бо мене вже ніхто там не пам'ятає, та й мені там уже все чуже.

Він помовчав трохи, а далі продовжив:

– Однак, перш ніж умерти, я хотів би принести в пожертву свої ланцюги, які приніс із полону, святій Марії Лоретській і провести тут у спокої решту своїх років.

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

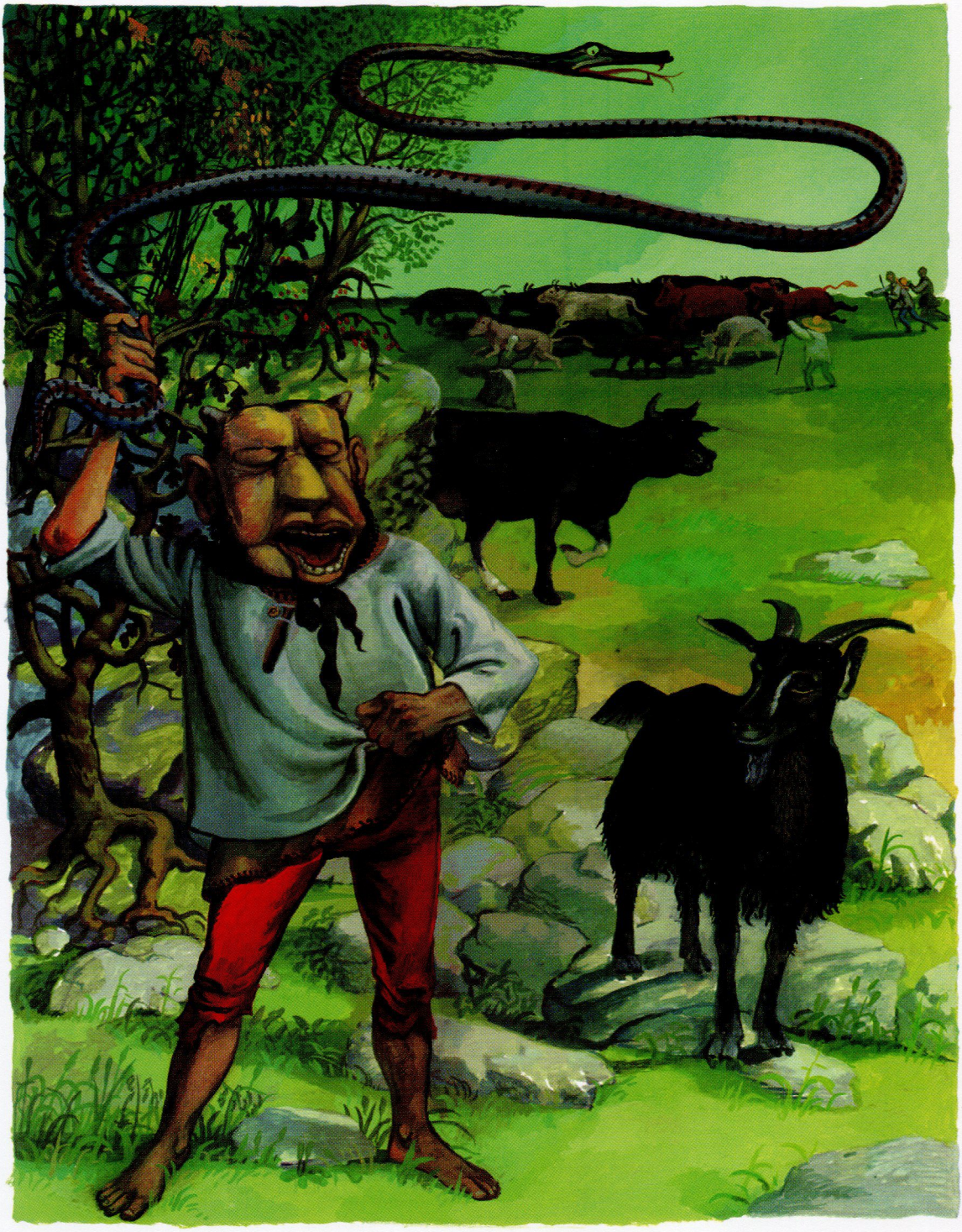

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

Почувши таке, почали селяни перемовлятися, аж доки бургомістр не промовив:

– Брате, ти можеш залишитись у Санкт-Йорґені, ми дамо тобі каменю і дерева, збудуй собі домівку, а за це прожени чорта, який нас мордує своїм лементом.

Старий із удячністю прийняв пропозицію і пообіцяв селянам зробити все, що в його силах, щоби звільнити їх від чорта. Незабаром чоловік розпочав будувати свою домівку з каменю і дерева місцевих мешканців. Це одразу привернуло увагу чорта. На запитання, чим він тут займається, відповів старий із хитрою посмішкою, що селяни доручили йому збудувати помешкання і стайню для чорта. Чорт із того страшенно втішився і лементував від радості аж до світанку, так що ні люди, ні худоба не могли спати. Однак і це люди стійко витримали. Коли будинок був готовий, туди таємно принесли освячений дзвіночок. Увечері, коли чорт, як зазвичай, скликав свою худобу, вперше пролунав звук дзвіночка. Від його ніжного звуку, що вразив чорта, немов блискавка, той закам'янів, адже чорти не переносять звуку освячених дзвонів. Тож він дико заверещав, скотився з гори і, зрештою, зник назавжди. З того часу його ніхто не бачив.

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

Заснування Клостернойбурґа

Одного разу маркграф Леопольд і його дружина в замку на горі Каленберґ вели бесіду біля відчиненого вікна і як ревні християни звертали свої молитви до неба, щоби отримати знак, в якому місці найкраще заснувати церкву або монастир. Аж раптом посеред гарного, тихого і ясного неба несподіваним подувом вітру з Божого провидіння підхопило вуаль благочестивої графині та стрімко понесло до темного лісу, в бік Дунаю. Все це трапилося на очах подружжя в 1106 році – у перший рік їхнього шлюбу. Ця вуаль, яку й до сьогодні в Клостернойбурзі шанобливо зберігають і демонструють посеред інших реліквій як символічну для заснування храму Господнього, залишилася цілісінькою, незважаючи на вітер, дощ, сніг, людей і диких тварин, щоби її, зрештою, через дев'ять років знайшов благочестивий маркграф Леопольд зі своїми мисливськими собаками під час полювання в лісі, посеред кущів і чагарників, простягнуту на ялівці.

Оскільки Леопольд Благочестивий потрактував знайдену вуаль як дивним чином засвідчену Божу вказівку до будівництва на цьому місці храму Господнього, то він з великою радістю привіз своїй дружині колись загублену річ, яка стільки років провисіла неушкодженою на кущі ялівцю. Маркграф розповів їй усі подробиці цієї дивовижної історії, а вона надзвичайно втішилась і, як оповідають, промовила до Леопольда: «Любий мій муже, це буде місце, де Господь захотів, щоб ми збудували храм на його честь».

Леопольд негайно звелів вирубати на тому місці ліс, повикорчовувати коріння, вивільнити місце і підготувати все для будівництва. Проте оскільки ця ділянка не була його власністю і не була вільною, то для надійності звелів він у всіх містах і на ярмарках п'ять років поспіль проголошувати його публічно законним власником цієї землі, а тим, хто міг мати законні претензії на неї,

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

заплатив подвійну ціну. Всі необхідні матеріали вже були готовими для забудови, тож 12 липня 1114 року на тому місці, де колись стояв ялівець із вуаллю, закладено перший камінь храму і розпочато будівництво.

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

Зміст

Передмова 4

Бурґенланд

Озеро Нойзідлер 6

Чортовий камінь 8

Нижня Австрія

Заснування Клостернойбурґа 11

Король Річард Левове Серце і музика Блондель 14

Верхня Австрія

Ганс-велетень у Мюльфіртелі 16

Королева змій 18

Зальцбурґ

Білий олень 20

Фірман і вино 22

Штирія

Відкриття штирійського Ерцберґу 26

Скарб Штубенберґів 29

Каринтія

Битва з драконом 32

Вартовий із Клаґенфурта 34

Тіроль

Русалка з озера Цірайнер Зее 36

Цісар Максиміліан на Мартінсванді 39

Форарльберґ

Чорна кішка 42

Мешканки Бреґенцервальду у війні зі шведами 44

Відень

Будинок василіска 46

Наш любий Авґустин 49

Дунайська діва 53

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>